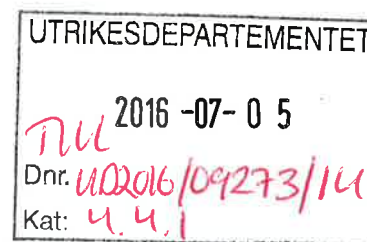

Stockholm den 1 juli 2016

Utrikesdepartementet
103 39 Stockholm

Remissvar över regeringens skrivelse/förslag till Policyramverk för det svenska utvecklingssamarbetet – UD2016/09273/IU

Stockholm International Water Institute (SIWI) är ett oberoende policyinstitut som bedriver tillämpad forskning, policyutveckling, kapacitetsutveckling, rådgivning och nätverksbyggande om globala vattenfrågor. Världsvattenveckan, som SIWI arrangerar årligen i Stockholm, är den största återkommande globala konferensen om vattenfrågor.

Övergripande synpunkter

SIWI ställer sig i grunden positiv till regeringens förslag till policyramverk för det svenska utvecklingssamarbetet och välkomnar den tydliga inriktningen mot fattiga människors situation och utveckling samt betoningen av klimat- och miljöfrågornas betydelse för en hållbar utveckling. SIWI välkomnar ansatsen att lyfta fram de grundläggande perspektiven på fattigdom, mänskliga rättigheter, konfliktförebyggande, jämställdhet, och miljö- och klimat.

SIWI noterar och uppskattar att vattenfrågorna tas upp på flera ställen i texten som en viktig och grundläggande fråga för fattigdomsbekämpning. Den ökande efterfrågan på färskvatten utgör en utmaning för välbefinnande och tillväxt, varför det är av stor vikt att prioritera och integrera vattenfrågorna i utvecklingssamarbetet. SIWI vill dessutom framhålla att klimatförändringar till stor del drabbar människor och ekosystem genom vattenrelaterade frågor varför det är centralt att tydligt uppmärksamma vattenfrågorna i klimatarbetet. Här finns också viktiga gender, rättighets- och sårbarhetsperspektiv eftersom klimatdrivna vattenkatastrofer inte drabbar alla lika, utan där t.ex. kvinnor, barn och äldre är mer utsatta.

SIWI välkomnar vidare regeringens "nysatsning" på Politiken för Global Utveckling och ambitionen att öka samstämmigheten mellan olika politikområden, inklusive att söka säkerställa att alla dessa områden bidrar till Agenda 2030 och dess mål. Det är också positivt att regeringen betonar vikten av att söka synergier i genomförandet av 2015 års globala överenskommelser (Sendai Framework For Disaster Risk Reduction, Addis Ababa Action Agenda, Agenda 2030 samt klimatavtalet i Paris).

SIWI önskar dock se en tydligare vägledning kring centrala övergripande frågor och avvägningar för biståndet. Även om Policyramverket ska operationaliseras genom instruktioner och regleringsbrev till myndigheter samt av regeringen beslutade strategier behöver ramverket ge en tydligare vägledning. I många stycken ger texten endast en beskrivning om mer övergripande målsättningar och inriktningar av det svenska biståndet och om utmaningarna inom olika områden. Vi uppfattar att

detta innebär en stor mängd prioriteringar, utan reell möjlighet att avgöra vad som ska väga tyngst vid en skarp situation.

SIWI delar uppfattningen att fattiga människors perspektiv på utveckling skall vara utgångspunkten för fattigdomsbekämpning och främjandet av en rättvis och hållbar utveckling och att rättighetsperspektivet innebär att de mänskliga rättigheterna och demokrati skall ses som grundläggande för utveckling. Vi vill i detta sammanhang komplettera bilden med att tillgång till rent och säkert dricksvatten samt adekvat sanitet är en mänsklig rättighet och en grundbult för hälsa och utveckling.

SIWI anser att det är positivt att mänskliga rättigheter, jämställdhet och jämlikhet ges en central roll i ramverket och att dessa beskrivs som grundläggande förutsättningar för hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt, samt ambitionen att detta ska genomsyra alla aktiviteter och strategier och att frågor om jämställdhet och kvinnors rättigheter särskilt uppmärksammas. Det är positivt att kvinnors deltagande i beslutsprocesser lyfts fram, Men SIWI önskar ännu starkare argumentation för stöd till kvinnor i konfliktförebyggande processer kopplat till naturresurser i allmänhet och vattenresurser i synnerhet.

SIWI anser att inom området "Konfliktförebyggande insatser" bör även processer som utgår ifrån samarbete kring delade naturresurser lyftas fram.

SIWI anser vidare att texten bör förstärkas kring betydelsen av nya former av partnerskap mellan statliga, privata och andra aktörer för genomförandet av Agenda 2030. Vi önskar även en ökad fokusering på långsiktig samhällsförändring.

För att säkra att svenskt bistånd når de grupper som fortfarande lever i så kallade "fickor av marginalisering" och att målet om ett genomgående rättighetsperspektiv uppfylls bör även grupper som exempelvis urfolk, låg kast och etniska minoriteter lyftas fram genomgående i policyramverket.

Det är viktigt att påvisa de olika utmaningar som urbana och rurala områden möter. Förutsättningarna och behoven för kvinnor och män på landsbygden är ofta vitt skilda från de i städerna. På landsbygden är tillgången till säkert dricksvatten ett av de främsta hindren för hälsa och ett värdigt liv, och i urbana slumområden är bristande sanitet ett stort hot mot folkhälsan och den ekonomiska utvecklingen. Både ojämlikheter baserade på etnisk tillhörighet och bosättningsområden gällande uppfyllandet av Millenniemålet för dricksvatten och sanitet visas tydligt i rapporten från WHO och UNICEF (2014)

SIWI anser slutligen att det vore önskvärt att EU:s roll lyfts fram tydligare i ramverket givet den stora roll organet i dagsläget spelar/innehar. En bra beskrivning finns under "Samverkan och synergier" (s 41), men EUs roll borde beskrivas mer utförligt också i övrig text.

Specifika synpunkter

4. Utvecklingssamarbetets tematiska inriktning

SIWI anser att det är bra och viktigt att det i ramverket görs tydliga hänvisningar till Agenda 2030 och dess mål. Vi önskar dock mer stringens i analysen av hur de olika målen relaterar till de tematiska avsnitten. Ett exempel är avsnittet om Hälsa på sid 33, där det förs fram att nästan samtliga mål är av betydelse för människors hälsa, medan orsakssambandet även skulle kunna hävdas vara det motsatta. Då, vid närmare analys, många av målen går in i varandra och berör de flesta tematiska avsnitt föreslår vi en generell ingress i inledningen av texten som beskriver sambanden.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Kapitlet fokuserar till största delen på politiska, kulturella och yttrandefriheter. SIWI anser att sambandet mellan åtnjutandet av sociala, kulturella och ekonomiska rättigheter och tillgång till grundläggande samhällstjänster skulle kunna stärkas betydligt och att de mänskliga rättigheterna till vatten och sanitet bör skrivas ut som självständiga rättigheter.

Tillgången till exempelvis vatten och sanitet, sjukvård och utbildning är, förutom mänskliga rättigheter i sig själva, grundförutsättningar för uppfyllandet av flera politiska, kulturella och yttrande friheter, framförallt för kvinnor, flickor och marginaliserade grupper.

SIWI föreslår därför att ytterligare en strecksats under "Centrala utgångspunkter" som lyfter fram den mänskliga rättigheten tillgång till rent vatten och adekvat sanitet

SIWI anser att det är positivt att den svenska regeringen uppmärksammar civilsamhället liksom att det är av vikt att stärka dessa aktörer för en hållbar och jämlik utveckling. Vi delar också regeringen syn att rättsväsendet och transparens inom statliga institutioner måste stärkas. Dock kunde skrivelserna om deltagande och demokratiska processer vara starkare. Stöttandet/skapandet av mekanismer för dialog och deltagande i till exempel policyskapande och planering är grundläggande för att civilsamhällets och framförallt marginaliserade gruppers (ungdomar, etniska minoriteter, hbtq personer och i viss utsträckning kvinnor) intressen kan tas tillvara, då dessa grupper ofta är för små för att ha möjlighet att uttrycka sina åsikter genom majoritetsval. SIWI anser därför att texten bör förtydligas vad gäller hur möjligheter för deltagande och dialog mellan regeringen, civilsamhället och andra aktörer kommer att skapas och stärkas. Denna bör genomsyra hela ramverket och inte enbart *Global jämställdhet* och *Fredliga och inkluderande samhällen*.

Global jämställdhet

SIWI anser att det är positivt att det görs en ansats till en inter-sektoriell analys i detta avsnitt. Vidare anser SIWI att det är positivt att mäns och pojkars roll i förändringen av könsstereotypa normer och förväntningar lyfts fram. Dock anser vi att länken mellan kvinnors rättigheter och tillgång till grundläggande samhällstjänster kunna framhållas betydligt mer i detta avsnitt liksom behovet av att säkra kvinnors tillgång till och kontroll över resurser som till exempel vatten, mark, kapital, utbildning och elektricitet. Vi noterar att texten inte lyfter fram kvinnors deltagande i naturresursförvaltning eller matproduktion, trots att forskning visat att till exempel vattenprojekt med jämlikt deltagande är både mer hållbara och effektivare (WSP & IRC, 2000).

Miljö- och klimatmässigt hållbar utveckling och hållbart nyttjande av naturresurser

SIWI är mycket positiv till regeringens målsättning är att mänskliga rättigheter och jämställdhet ska genomsyra alla tematiska kapitel. I dagsläget saknas dock ett genomgående rättighetsperspektiv i detta avsnitt. Det skulle därför vara positivt om länken mellan ett bredare rättighetsperspektiv, hållbar utveckling och naturresursnyttjande förtydligas.

Vidare välkomnar SIWI att vattenfrågorna lyfts fram i kapitlet, bl.a. genom följande stycke; *"Vattenbrist som utvecklingsutmaning tilltar, vilket förhindrar både matproduktion och samhällsekonomisk utveckling. När brist på grund- och ytvatten ökar samtidigt som vattenkvaliteten försämras i många delar av världen, ökar kraven på att balansera vattenbehov för hushåll, jordbruk, industri, ekosystem och energiproduktion. Spänningar över delade vattenområden kan därtill hindra regional utveckling och bidra till att öka risken för regionala konflikter."*

Dock föreslår SIWI att vikten av att **effektivisera vattenanvändningen för hushåll, jordbruk, industri, ekosystem och energiproduktion** tillförs texten.

SIWI anser att texten behöver förstärkas avseende 1) behovet av hållbara och klimatanpassade investeringar och 2) behovet av regionala institutioner/förvaltning för bl. a. mer motsåndskraftiga samhällen och bredare samarbeten.

SIWI finner det besynnerligt att det under "Mål i Agenda 2030 relaterade till miljö, klimat och hållbart nyttjande av naturresurser" (s 18) anges att mål 6 om vatten endast berörs till stor del, men att detta mål – som även inkluderar sanitet! - inte anses ha tydliga miljö- och klimatkopplingar.

Nedan vill SIWI visa de olika delmålen för mål 6 och **starkt rekommendera att detta mål lyfts fram som ett centralt mål för detta tematiska område:**

6.1 By 2030, achieve universal and equitable access to safe and affordable drinking water for all

6.2 By 2030, achieve access to adequate and equitable sanitation and hygiene for all and end open defecation, paying special attention to the needs of women and girls and those in vulnerable situations

6.3 By 2030, improve water quality by reducing pollution, eliminating dumping and minimizing release of hazardous chemicals and materials, halving the proportion of untreated wastewater and substantially increasing recycling and safe reuse globally

6.4 By 2030, substantially increase water-use efficiency across all sectors and ensure sustainable withdrawals and supply of freshwater to address water scarcity and substantially reduce the number of people suffering from water scarcity

6.5 By 2030, implement integrated water resources management at all levels, including through transboundary cooperation as appropriate

6.6 By 2020, protect and restore water-related ecosystems, including mountains, forests, wetlands, rivers, aquifers and lakes

Det är positivt att kvinnors situation, svårigheter och möjligheter i förhållande till klimatförändringar och lösningar beskrivs kortfattat, dock efterlyser vi ett tydligt ställningstagande för vikten av att möjliggöra kvinnors deltagande i utvecklingen av policy för utvinning och förvaltning av naturresurser.

I arbete med att bevara ekosystem och biologisk mångfald har urfolk en särskild roll då de ofta lever i känsliga naturområden, lever nära och är beroende av naturresurserna och har stor kunskap om ekosystemen inom sina territorier. Enbart i Centralamerika beräknas det att de mer än 80 urfolken har territorium som utgör ca 40 procent av regionen. Av dessa land- och vattenområden är mer än en tredjedel skyddade naturområden med många olika utrotningshotade nyckelarter.¹ Urfolks särskilda roll och kunskap bör erkännas i förhållande till regeringens åtaganden för att bevara ekosystem och biologisk mångfald.

Skogar, hur de förvaltas och brukas, är centralt i vattnets kretslopp. Intakta skogar magasinerar stora mängder vatten, dämpar avrinning och vattenflöden, minskar erosion och renar vatten. Produktiva träd och skogslandskap, hållbart nyttjade, bidrar därför till mål 6, tillgång till vatten, i de globala målen för hållbar utveckling i FNs Agenda 2030²; och samtidigt till flera av andra mål, exempelvis; fattigdomsbekämpning (mål 1), tryggad livsmedelsförsörjning (mål 2) de hållbar energi (mål 7),

¹ <http://www.iucn.org/es/node/26162>

² <http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/> ²

industri, innovation och infrastruktur (mål 9), ansvarsfull konsumtion och produktion (mål 12) klimatet (mål 13) och hållbart nyttjande av landbaserade ekosystemen (mål 15).

Utvecklingssamarbeten som möjliggör och underlättar för småbrukare att restaurera lokala degraderade skogsmarker och nyttja dem långsiktigt har i många fall ha positiv påverkan på vattenkvalitet, och kan även medföra en mer balanserad tillgång till vatten över året, genom skogarnas dämpande effekt på stora vattenflöden efter kraftig nederbörd. Beskogad mark av olika träd densitet (anpassat efter lokala förhållanden) ökar jordens infiltrationsförmåga och ökar därför markens förmåga att magasinera vatten. Stöd till kapacitetshöjning för småbrukare i hållbart skogsbruk möjliggör att stora arealer degraderade marker (följden av omfattande avskogning världen över³) återförs till produktiva marker med successivt förbättrade möjligheter att tillhandahålla grundläggande ekosystemtjänster som vattenförsörjning, översvämningsskydd stadig och säker mark, näringstillförsel, klimatreglering och pollinering. Samtidigt ökar lokalbefolkningens försörjningsmöjligheter genom ökad tillgång till livsmedel, träråvara och bioenergi.

Svenska skog- och vatten aktörer, både myndigheter, akademi, näring och civilsamhället har kunskap och erfarenheter som kan ge betydande bidrag till förbättrad vattenförsörjning och hållbar samhällsutveckling i utvecklingsländer. Genom att använda denna kunskap i policyramverket för svenska utvecklingssamarbetet kan Sverige bidra stort till de globala målen.

Slutligen är det en brist att hantering av avfallsvatten inte behandlas, trots att det utgör en av de största källorna till föroreningar av vattendrag i närheten av städer.

Särskilda textkommentarer

Centrala utgångspunkter, s 17 och framåt:

Kommentarer till strecksatserna;

- *Sverige ska särskilt stödja utvecklingsländers klimatarbete med utgångspunkt i linje med deras klimatåtaganden (Nationally Determined Contributions, NDCs) kopplade till klimatavtalet från Paris.*
- *Sverige ska vara ett föregångsland i att inkludera klimataspekter inom utvecklingssamarbetet, vad avser såväl utsläpps begränsningar som klimatanpassning.*

SIWI delar detta men **vill särskilt framhålla vikten av att integrera vattenresursförvaltning i dessa ansträngningar**. En stor majoritet av de länder som inkluderar anpassning i sina NDCer ger vattenrelaterade frågeställningar myckethög prioritet.

– *Sverige ska bidra till en stärkt och integrerad, hållbar vattenresursförvaltning.*

Utvecklingssamarbetet ska verka för lösningar för en effektiv och hållbar vattenanvändning i olika sektorer och i hela produktionskedjan.

SIWI delar detta men vill tillägga **”och mellan länder som delar samma vattenresurs”**.

Betydelsen av de vattenresurser som går till spillo i produktionen i avsnittet om matsvinnet bör tillföras i texten.

SIWI delar att *Sverige ska verka för att fattiga människors möjligheter till att hållbart nyttja naturresurser bör stärkas*. I detta sammanhang anser SIWI att rättigheter för tillgängligheten bör beaktas och mark och vatten särskilt betonas, inte minst kvinnors rätt till mark och vatten. Vidare vill

³ <http://www.wri.org/our-work/project/global-restoration-initiative>

vi framhålla att kapacitetsutveckling är centralt även för att påverka/transformera samhällsutvecklingen långsiktigt och att detta bör tillföras till texten.

Vidare delar SIWI att *långsiktigt hållbar produktivitet* inom jordbruket, anpassat till lokala förhållanden, är av stor vikt. Här bör även tillgång till avsättningsmarknader skrivas in.

SIWI delar att *Klimatförändringar spelar även en allt mer omfattande roll i att människor i fattiga länder tvingas till ofrivillig migration och att genom påverkan på exempelvis tillgång till vatten, mat och boende kan klimatförändringar få allvarliga konsekvenser för människors försörjningsmöjligheter och hälsa*. I detta sammanhang är det av vikt att nämna att tillgång till sanitet är en central förutsättning.

SIWI delar vidare att *"Katastrofriskreducerande insatser ska ses som en integrerad del av det långsiktiga utvecklingssamarbetet, som komplement till det humanitära biståndet*, men vill framhålla att katastrofreducerande insatser bör kombineras med konfliktförebyggande insatser.

Inkluderande ekonomisk utveckling

Avsnittets två delområden *Produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor och hållbart företagande* och *Internationell handel och hållbara investeringar* belyser en rad viktiga aspekter av inkluderande och hållbar ekonomisk utveckling med stort fokus på Sveriges möjligheter att stärka och underlätta företagsamhet och marknader. Staten roll som ansvarsbärare för mänskliga rättigheter bör i detta sammanhang förtydliga att även grupper och områden där en tillräcklig efterfrågan och konsumtionskraft inte finns (t.ex. små rurala samhällen och fattiga slumområden) också får tillgång till exempelvis vatten och sanitet, sjukvård och utbildning.

På sid 25, 6e stycket under Regeringens bedömning behöver "hållbart företagande" förklaras tydligare. Vad betyder det i praktiken?

Fredliga och inkluderande samhällen

SIWI vill framhålla att svenskt utvecklingssamarbete i hög utsträckning har bidragit till att aktivt stödja fredligt samarbete genom att etablera plattformar för dialog och förtroendeskapande aktiviteter runt gemensamma naturresurser, såsom vatten. Denna form av konfliktförebyggande arbete har positionerat Sverige som en ansedd och neutral aktör. I vissa konfliktkänsliga regioner, har dialogen runt t ex vattenresurser varit den enda kontinuerliga interaktionen mellan vissa länder även under mycket svåra politiska lägen. Vi noterar att underlaget lyfter fram hur svenskt utvecklingssamarbete på ett unikt sätt kan fortsätta att bidra till fred och samarbete med utgångspunkt i delade naturresurser.

Kapitlet kan stärkas med referens till hur viktiga hållbara investeringar är för att utveckla t ex gemensamma naturresurser är för att skapa incitamentsstrukturer för samarbete mellan regeringar.

Det bör beaktas att nationell och lokal kapacitet att hantera och förebygga konflikter måste kompletteras med regionala institutioner och deras förmåga att skapa utrymme för dialog. De flesta nationella konflikter har eller får en regional dimension som måste beaktas. Detta är extra tydligt vad gäller delade vattenresurser.

Referensen till kvinnors roll och inflytande är mycket viktig och bör genomsyra genomförandet av agendan.

Migration och utveckling

SIWI anser att ramverket bör tydliggöra att oönskad migration delvis bottnar i naturkatastrofer, ofta klimat-drivna tork-katastrofer och översvämningar, som i kombination med sociala, ekonomiska och politiska orsaker utgör del i rotorsaken till migrationen. Följande text skulle kunna läggas till:

"Sverige ska som en del i utvecklingssamarbetet bidra till att utröna rot-orsakerna till oönskad migration för att på så sätt bättre kunna bidra till att minska dessa orsaker"

I texten anges att "genom att bidra till trygghet, säkerhet och minskade klimatförändringar... (Sid 32). Vi önskar ett förtydligande; avses minskad sårbarhet för klimatförändringar (anpassning och ökad resiliens) eller åtgärder som leder till minskade utsläpp av klimatgaser? Oavsett vill SIWI framhålla att vattenresursfrågorna är centrala för detta arbete.

SIWI anser dessutom att EUs flyktingpolitik borde nämnas i sista stycket under "Migration och Utveckling". Nu talas det enbart om att se över FN-systemets struktur för att hantera migration.

Jämlik hälsa

Tillgång till rent dricksvatten och sanitet är förutom "en förutsättning för ett drägligt liv och fattigdomsbekämpning" en grundbult i rättigheten till hälsa och ett av de mest effektiva sätten att förebygga spridning av sjukdomar samt minska undernäring och barnadödlighet. Tillgång till rent vatten är även en förutsättning för att kvinnor ska kunna undvika infektioner relaterade till brist på hygienisk hantering av menstruation. Även personer med olika kroniska sjukdomar som t.ex. HIV/AIDS har ett ökat behov av rent vatten för att undvika infektioner och andra smittor. Uppfyllandet av rätten till rent dricksvatten och sanitet bör därför skrivas in som elementär för uppfyllandet av målet om Jämlik hälsa. Hygien saknas helt och bör lyftas in.

SIWI anser därför att texten "Mål i Agenda 2030 relaterande till hälsa" särskilt borde lyfta Mål 6 och delmålen 6.1 och 6.2.

Centrala principer och utgångspunkter i svenskt utvecklingssamarbete

SIWI välkomnar regeringens grundläggande synsätt på centrala principer och utgångspunkter i svenskt utvecklingssamarbete. SIWI ser ett behov av att stärka skrivningarna om förbättrad integrering och koordinering av det multilaterala systemet (s.42). Sverige bör aktivt verka för en förbättrad koordinering inom det multilaterala systemet inte bara i samarbetsländer utan på alla nivåer.

Skrivningar om hur Sverige kan stötta svenska icke-statliga utvecklingsaktörer saknas. Som en del i regeringens politik att främja de svenska perspektiven och prioriteringarna och att bygga en långsiktig svensk kompetensbas är det strategiskt viktigt att: Sverige bidrar till att svenska icke-statliga utvecklingsaktörer bättre synliggörs och stärks i sina roller inom ramen för det svenska biståndet speciellt inom ramen för EU, det multilaterala systemet (FN och Utvecklingsbankerna) samt specifika landsamarbeten.

SIWI delar åsikten att "Svenskt utvecklingssamarbete ska bidra till att minska risken för humanitära kriser och den ofrivilliga migration som de orsakar" (punkt 3 i Centrala utgångspunkter). Vi föreslår dock att ökad betydelse ges till vikten av förebyggande arbete för att minska naturkatastrofer och humanitära kriser som kan leda till oönskad migration. Vi föreslår därför följande tillägg: "Svenskt utvecklingssamarbete ska **genom förebyggande åtgärder** bidra till att minska risken för **naturkatastrofer och** humanitära kriser..."

Utvecklingssamarbetets geografiska fokus

Sid 40 Hänvisas till att Addis Ababa Agenda for Action återupprepar målet om 0,15 – 0,20 procent av

BNI ska gå till de fattigaste länderna. Det vore bra att i detta sammanhang nämna var Sverige ligger i dagsläget i relationen till målen och vilka framtida åtgärder som krävs för att nå dessa.

Resultat, lärande och erfarenhetsåterföring

Det är positivt att regeringen framhåller vikten av utvärdering och användning av resultatinformation samt användande av indikatorer. Det förfaller dock mycket svårt att föra statistik på alla de parametrar som föreslås i det allra sista stycket (inkomst, kön, ålder etnicitet, migrationsstatus, funktionsnedsättning, geografiskt område och andra relevanta diskrimineringsgrunder). Vi undrar om detta är realistiskt med hänsyn till den statistiska data som finns tillgänglig i dagsläget.

Referencer

WHO & UNICEF 2014. *Progress on Drinking Water and Sanitation: 2014 update*. Geneva: World Health Organization (WHO).

WSP & IRC 2000. *Linking Sustainability with Demand, Gender and Poverty: A study in community-managed water supply projects in 15 countries*. Washington D.C.: Water and Sanitation Programme (WSP) and International Water and Sanitation Centre (IRC).